

mgr Monika Siorek

Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Ekonomii

Międzynarodowe Targi Rzeszowskie jako instrument rozwoju funkcji metropolitalnych

WPROWADZENIE

Obecnie głównym motorem rozwoju kraju są obszary metropolitalne oraz te elementy sieci osadniczej, które współpracują przez powiązania z większymi miastami i partycypują w globalnych procesach wymiany. Udział obszaru (regionu) zurbanizowanego w globalnej wymianie zależy od międzynarodowej jakości i konkurencyjności jego zasobów materialnych i intelektualnych. Regiony konkurują na poziomie międzynarodowym poprzez swoje najważniejsze ogniwa, jakimi są miasta metropolitalne.

Wraz z pojawieniem się funkcji o charakterze metropolitalnym miasto zaczyna umacniać i sukcesywnie zwiększać swoją rolę w otoczeniu, ponieważ funkcje metropolitalne to zawsze funkcje egzogeniczne. Funkcje metropolitalne, inaczej zwane wielkomiejskimi to funkcje wyspecjalizowane. Na obecnym etapie rozwoju metropolii główny rozwój funkcji skupia się wokół zwiększania asortymentu i jakości świadczonych szeroko rozumianych usług, w ramach powyższych funkcji. Miasto o cechach metropolitalnych musi spełniać różne funkcje (*diversified city*), a szeroki wachlarz funkcjonalny wiązać z klimatem innowacyjności i kreatywności (*creative city*).

Funkcje metropolitalne o zasięgu krajowym to m.in. funkcje polityczne, duchowe, administracyjne, kulturowe, naukowe, natomiast o wymiarze regionalnym to również funkcje polityczne, duchowe, administracyjne, a także edukacyjne, gospodarcze oraz informacyjne.

Celem niniejszego artykułu jest próba oceny wypełniania przez miasto Rzeszów funkcji metropolitalnej, w tym zwłaszcza związanych z organizacją imprez targowych o znaczeniu wykraczającym poza wymiar lokalny. Jako cele szczególone przyjęto:

- ocenę znaczenia różnych rodzajów targów w dynamizowaniu rozwoju funkcji metropolitalnych Rzeszowa,
- porównanie znaczenia targów rzeszowskich z podobnymi przedsięwzięciami organizowanymi w innych miastach.

Do realizacji wymienionych celów wykorzystane zostały takie metody badawcze, jak: metoda opisowa i metoda porównawcza. Materiał empiryczny wykorzystany został udostępniony przez Polską Izbę Przemysłu Targowego. Ponadto wykorzystano materiał pochodzący z badań ankietowych przeprowadzonych wśród wystawców i zwiedzających targi na temat uwag dotyczących organizacji targów. Analizie poddano łącznie 100 ankiet (50 odwiedzający i 50 wystawiający).

Metodę porównawczą wykorzystano do oceny znaczenia targów rzeszowskich na tle innych miast targowych. Do porównania wybrano miasta o podobnej wielkości jak Rzeszów. Wzięto także pod uwagę czas trwania imprez targowych w danym miejscu (Rzeszów to od 2 do 3 dni, podczas gdy w innym miejscu najdłużej targi trwają od 3 do 4 dni, więc można przyjąć, że są porównywalne). W ten sposób do porównania przyjęto takie miasta jak: Poznań, Kielce i Lublin.

ROZWÓJ FUNKCJI METROPOLITALNYCH W ŚWIETLE LITERATURY

Ze względu na funkcjonujące różne definicje i znaczenia pojęcia metropolia, istnieją tylko relatywne i subiektywne możliwości wyznaczenia funkcji metropolitalnych. Trudno jest jednoznacznie i „raz na zawsze” określić, które funkcje budują „metropolitalność” miasta. Zależy to od specyfiki samych funkcji, jak i charakteru struktur makroekonomicznych w danym czasie, dlatego też kryteria ich wyróżnienia powinny być elastyczne i nawiązywać do aktualnej sytuacji. Tylko niektóre funkcje łatwo określić jako metropolitalne – są to przede wszystkim tzw. usługi biznesowe, a więc służące obsłudze podmiotów gospodarczych (usługi z zakresu bankowości, reklamy, prawa gospodarczego, doradztwa inwestycyjnego itp.). Jednak w przypadku wielu funkcji zawsze będą występować trudności w zakwalifikowaniu ich do grupy funkcji metropolitalnych. Dotyczy to w szczególności funkcji usługowych, takich jak np. ochrona zdrowia czy kultura, które w określonych sytuacjach mogą być zarówno funkcjami o charakterze lokalnym, jak i metropolitalnym [Śleszyński, 2003, s. 121].

Rozwój obszarów metropolitalnych jest szansą przyspieszonego rozwoju regionów o zróżnicowanym bogactwie czynników endogenicznych. Należy zdyswersyfikować działania rozwojowe, wykorzystując posiadane zasoby. Analiza najważniejszych dla regionu czynników wymaga wnikliwej analizy skutkującej enumeratywnym wskazaniem tych obszarów, które stanowią potencjał na tyle istotny by stać się realną szansą rozwojową. Powstawanie ośrodków metropolitalnych w świecie jest jednym z elementów globalizacji. W gospodarkach XXI wieku opartych na wiedzy, tworzenie tzw. przestrzennych sieci gospodarczych, powoduje kumulowanie się wszelkich działań i zjawisk ekonomicznych, inicjowanych przez rozprzestrzenianie się innowacji.

Funkcje metropolitalne mogą być pojmowane jako funkcje dominujące (będące konsekwencją monopolistycznej pozycji na rynku oraz silnej dynamiki go-

spodarczej, technologicznej i kulturalnej), kontrolne (w sferze ekonomicznej, politycznej, społecznej, kulturalnej i technicznej) oraz funkcje budujące międzynarodowy charakter powiązań miasta i ponadregionalną rangę miasta [Maik, 2003, s. 13].

Niniejszy zarys problemu oparty na literaturze pomoże w lepszy sposób zrozumieć analizę przeprowadzoną w kolejnej części artykułu. Dzięki temu łatwiej będzie można zrealizować założony cel, a także wyciągnąć odpowiednie wnioski.

ANALIZA EFEKTYWNOŚCI ORGANIZOWANIA IMPREZ TARGOWYCH W RZESZOWIE

W tej części artykułu zostanie przeprowadzona analiza dotycząca efektywności organizowania imprez targowych w Rzeszowie.

Targi mają swoją bogatą i długą tradycję w historii rozwoju świata, a zwłaszcza Europy. Pojawiły się wraz z wykształceniem się najprostszych form wymiany. Wywarły ogromny wpływ na rozwój cywilizacji, nie tylko w sferze gospodarczej, ale także społecznej i kulturowej. Były organizowane w skali lokalnej, krajowej oraz międzynarodowej. Z jednej strony są nieodłącznym elementem funkcjonowania społeczeństw, a z drugiej strony przeszły długą drogę ewolucji w zakresie pełnionych funkcji oraz znaczenia dla funkcjonowania przedsiębiorstw. W systemie gospodarki centralnie sterowanej były oknem na świat i kilkudniową namiastką doznań związanych z pokazywaną obfitością towarów. Z chwilą wprowadzenia w Polsce mechanizmu rynkowego stały się płaszczyzną komunikowania się podmiotów rynkowych. Wobec tej ciekawej historii oraz zaistniałych zmian dziwić może fakt niewielkiego zainteresowania targami oraz ich ekonomicznym znaczeniem w badaniach naukowych oraz w piśmiennictwie. Niewiele jest prac zwartych na temat targów. Nieco więcej, ale także niezbyt dużo, jest artykułów i przyczynków o tematyce targowej [Mruk, Kucy, 2006, s. 9].

Organizowanie targów w konkretnej jednostce osadniczej powoduje, że są one ściśle powiązane z terytorialnym układem społeczno-gospodarczym, zwłaszcza obejmującym dane miasto, czy region, a w niektórych przypadkach nawet cały kraj. Powiązania targów ze środowiskiem strefy ich bezpośredniego oddziaływania wyrażają się różnorodnymi przepływami dóbr, środków pieniężnych, osób oraz informacji między samymi uczestnikami targów (powiązaniem bezpośrednim) oraz między uczestnikami targów a innymi podmiotami gospodarczymi danego obszaru – osobami lub instytucjami, z którymi nawiązują oni stałe, doraźne lub przypadkowe kontakty podczas trwania targów (powiązania pośrednie). W ten sposób impreza targowa osadzona jest w lokalnej, regionalnej lub krajowej strukturze gospodarczej, wyznaczając dodatkową sieć sprzężeń, stymulując i aktywizując odpowiednie podmioty.

Władze administracyjne są zainteresowane wspieraniem organizacji targów i wydarzeń specjalnych, gdyż mają one potencjał generowania dochodów dla

regionu, tworzenia nowych miejsc pracy oraz mogą wywoływać zwiększony ruch turystyczny i zainteresowanie inwestorów skutkujące w dłuższym okresie nowymi inwestycjami, mogą również wzmocnić wymianę wiedzy, powiązania biznesowe, udostępnić fora dla kształcenia i szkoleń, umożliwić transfer technologii.

Najbardziej popularnymi targami branżowymi okazały się targi budownictwa, edukacyjne oraz targi pracy, dlatego też analiza empiryczna, przeprowadzona w tym podrozdziale, jak i w następnym, będzie oparta na badaniu tych trzech rodzajów imprez targowych.

Celem targów budownictwa jest ułatwienie architektom i projektantom dostarcia do innowacyjnych materiałów i unikalnych rozwiązań technologicznych budownictwa jutra. Prezentowane rozwiązania mają związek ze szczególnie innowacyjnym podejściem do projektowania i umożliwiają realizację dotychczas niewykonalnych wizji. Jest to najbardziej wszechstronna impreza wystawiennicza. Obszerna część targowa, bogaty program wydarzeń towarzyszących, spotkania i prelekcje, niebanalne pokazy i warsztaty, czy bezpłatne porady specjalistów to tylko nieliczne atrakcje targów. Do tego promocje cenowe i konkursy. Na targach prezentują się, obok firm z Polski, także producenci i dystrybutorzy z zagranicy [Poznański Magazyn Targowy „BUDMA”, 2012, s. 7].

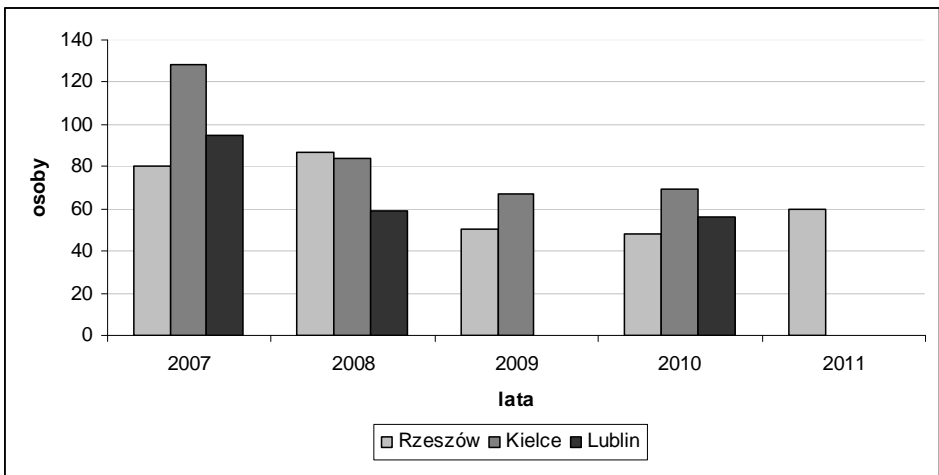
Targi edukacyjne mają wyjątkowy, międzynarodowy charakter. Specjalnymi gośćmi bywają między innymi członkowie Komitetu Regionów Unii Europejskiej. Podczas owych targów istnieje możliwość oglądania nowoczesnych pomocy dydaktycznych, specjalne pokazy tablic interaktywnych, a także wiele innych produktów, które oszczędzają czas nauczycieli i dyrektorów szkół, a są konieczne do wykonania czynności administracyjnych. Przedstawiane są również nowości wydawnicze dostosowane do zmian w podstawie programowej, a także multimedia dla uczniów i szkół. Odwiedzającymi targi edukacyjne są między innymi nauczyciele, wychowawcy, rodzice, wydawcy edukacyjni, przedstawiciele mediów oraz uczniowie. Targi edukacyjne są miejscem spotkań, wymiany doświadczeń, pomagają młodzieży w wyborze dalszej drogi kształcenia, a nauczycielom dostarczają wiedzy zawodowej.

Targi pracy to doskonałe miejsce na zażyczenie pracy, stażu czy też praktyk przez absolwentów i studentów. To również doskonała okazja dla pracodawców, którzy mogą się zaprezentować. Dla firm jest to szansa na kreowanie wizerunku i autopromocję. Celem targów pracy jest stworzenie możliwości prezentacji firm osobom zainteresowanym podjęciem pracy, w szczególności osobom bezrobotnym, a osobom poszukującym pracy umożliwienie zapoznania się z wymaganiami stawianymi przez pracodawców w odniesieniu do kandydatów na pracowników oraz z systemem rekrutacji obowiązującym w danej firmie.

Z każdym kolejnym rokiem wydarzenie nabiera większej rangi. Pojawiają się nowe pomysły organizacyjne, coraz więcej instytucji dołącza do grona wystawców coraz liczniej przybywają zwiedzający, co potwierdza analiza porównawcza przeprowadzona poniżej.

W pierwszej kolejności analizie poddano targi budownictwa. Do porównania przyjęto miasto Poznań jako głównego lidera wśród miast targowych. Targi w Rzeszowie w badanym aspekcie stanowczo odbiegają od głównego przodownika targów w Polsce – Poznania. Pod uwagę został wzięty czas organizacji targów, a mianowicie w Rzeszowie targi są dwudniowe, natomiast w Poznaniu czterodniowe. Mimo, że czas trwania targów w obu miastach jest podobny to w rzeczywistości przewaga Poznania nad Rzeszowem jest wielokrotna. Świadczy o tym olbrzymia różnica w liczbie osób odwiedzających targi w obu miastach. Oznacza to, że o powodzeniu targów nie rozstrzyga czas ich trwania.

Kolejne badanie dotyczyło targów pracy. Miasta, które zostały poddane analizie to Rzeszów, Kielce i Lublin. Dane przedstawiono na wykresie 1.

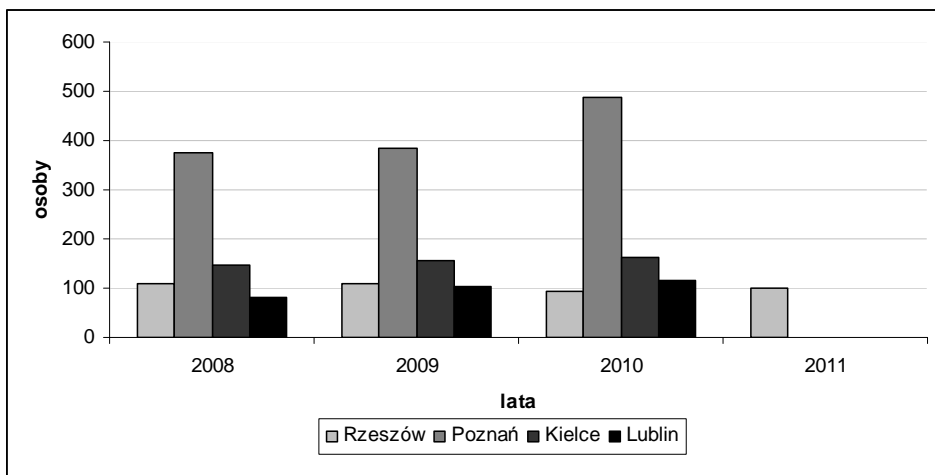

Wykres 1. Liczba wystawców uczestniczących w targach pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PIPT.

Rzeszowskie targi pracy wypadają znacznie lepiej na tle innych miast targowych, aniżeli targi budownictwa. Jeśli wziąć pod uwagę średnią liczbę wystawców uczestniczących w targach pracy w Kielcach i Lublinie, to w kolejnych latach była ona nieco mniejsza niż w Rzeszowie. Największa różnica wystąpiła w 2008 r., kiedy to Rzeszów miał 38 procentową przewagę nad dwoma wcześniej wymienionymi miastami. Wspólną cechą każdego z miast targowych wyszczególnionych na wykresie 1, jest zmniejszanie się liczby wystawców w kolejnych analizowanych latach. Może to oznaczać, że targi pracy należą do przedsięwzięć, które nie mają istotnego znaczenia dla kształtowania sytuacji na rynku pracy w tych miastach.

Ostatnia część analizy porównawczej dotyczy targów edukacyjnych oraz ich wystawców. Miasta przyjęte do porównania to Rzeszów, Poznań, Kielce i Lublin. Dane dotyczące zjawiska przedstawiono na wykresie 2.

Wykres 2. Liczba wystawców uczestniczących w targach edukacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PIPT.

Zauważalna jest wyraźna przewaga Poznania nad pozostałymi miastami targowymi. Natomiast Rzeszów w porównaniu z pozostałymi miastami plasuje się całkiem dobrze. W 2008 r. zanotowano nawet przewagę nad Lublinem o około 33%. W ostatnich latach zaobserwowano spadek liczby wystawców, która w porównaniu do Kielc i Lublina była niższa o około 33%.

Analizując wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród wystawiających i odwiedzających, można stwierdzić, że wystawcom zależałoby bardziej na efektywniejszym promowaniu targów oraz profesjonalnym podejściu organizatorów. Natomiast odwiedzający proponowaliby takie zmiany, jak: więcej ofert pracy, lepsze promowanie imprez targowych oraz bardziej kompetentni przedstawiciele firm.

Ankietowani w 92% odpowiedzieli, że sposób organizowania imprez targowych w Rzeszowie jest odpowiedni. Pozostała część miała pewne spostrzeżenia, które ze strony organizatorów powinny być rozpatrzone przy organizacji kolejnych targów, aby dorównać w tym aspekcie jakościowo do innych miast targowych. Na pytanie dotyczące chęci ponownego wystawienia swoich firm na targach rzeszowskich, 96% ankietowanych odpowiedziało twierdząco.

Podsumowując metodę porównawczą, targi rzeszowskie w aspekcie liczby wystawców w porównaniu do innych miast targowych plasują się na dosyć dobrej pozycji. Natomiast jeżeli chodzi o odwiedzających to należy podjąć odpowiednie działania mające na celu usprawnienie systemu organizacji imprez targowych w Rzeszowie.

Międzynarodowe Targi Rzeszowskie zyskują także wymiar międzynarodowy dzięki zagranicznym uczestnikom. Niestety tych jest za mało jak na międzynarodowe przedsięwzięcie. Organizatorzy powinni kłaść większy nacisk na do-

tarcie do potencjalnych wystawców i zwiedzających nie tylko w granicach miasta Rzeszowa. Międzynarodowy wymiar targów traci na swoim znaczeniu, ponieważ większość uczestników to lokalni przedstawiciele, natomiast tych z otoczenia regionalnego oraz międzynarodowego jest stosunkowo mało jak na taki charakter imprezy targowej. Międzynarodowy wymiar targów powinien wpłynąć na poszerzenie możliwości dla wystawiających i odwiedzających. Wystawiający mogliby przez to zyskać kapitał relacyjny, natomiast odwiedzający mieliby większą paletę wyboru usług.

WNIOSKI

Na analizowane miasta wojewódzkie nie należy patrzeć w kategoriach docelowych wielkich obszarów metropolitalnych i sztucznie im wyznaczać granice planistyczne, czy administracyjne – przyjmując uproszczone i najczęściej bazujące na historycznych procesach kryteria delimitacyjne. Istota rozwoju funkcji metropolitalnych tkwi w stworzeniu funkcjonalnej sieci miast o dobrej dostępności ekonomicznej. Warto wyznaczyć w każdym województwie zespół gmin, które wpisują się w sieciowy funkcjonalny „metropolitalny region” i które będą przedmiotem skoncentrowanego finansowego wsparcia celem wzmocnienia endogenicznych czynników rozwoju załączkowych funkcji metropolitalnych. Należy podkreślić, iż jeśli przy wyznaczaniu funkcjonalnych układów metropolitalnych jako kryterium delimitacji przyjmimy dostępność komunikacyjną, to tym kryterium powinna być dostępność docelowa (zgodna z projektami infrastrukturalnymi), a nie aktualna.

Skuteczność oraz efektywność działania przedsiębiorstwa targowego, o wiele bardziej niż od formy własności, jest uzależniona od jakości zarządzania. Wiedząc o tym, warto podejmować badania nad sposobami doskonalenia metod zarządzania przedsiębiorstwami targowymi. Dotyczy to wprowadzania rozwiązań, które będą sprzyjały zatrudnianiu profesjonalistów na najwyższych szczeblach zarządzania oraz wprowadzania takich rozwiązań, które będą sprzyjały zwiększaniu skuteczności oraz efektywności działania.

Międzynarodowe Targi Rzeszowskie powinny być czynnikiem napędzającym rozwój gospodarki, jak sama nazwa wskazuje chociażby dzięki możliwościom poszerzenia kontaktów, doświadczenia i wiedzy w zakresie regionalnym, ale także przede wszystkim w wymiarze międzynarodowym. Niestety, analizując zebrane dane można stwierdzić, że imprezy targowe organizowane w Rzeszowie nie pełnią funkcji metropolitalnych. Organizatorzy powinni zwrócić uwagę na tendencję spadkową aktywności targów rzeszowskich, przejawiające się stałym poziomem zainteresowania imprezami targowymi.

Obecnie Rzeszów nie spełnia większości cech miasta metropolitalnego, dlatego też należy podjąć odpowiednie działania strategiczne, aby nadać miastu charakter metropolitalny. Przede wszystkim należałoby zwrócić uwagę na czynniki po-

budzające efektywność rozwojową miasta. Imprezy targowe w większości odbierane są jako bardzo pozytywne i przyjemne konfrontowanie przedstawicieli firm wraz z uczestnikami targów. W związku z tym Rzeszów powinien znacznie bardziej wykorzystać rolę targów, lecz nie tylko w skali lokalnej, należałoby zwrócić szczególną uwagę na aktywizację relacji regionalnych, a także międzynarodowych, przez co nazwa targów rzeszowskich nabrałaby na znaczeniu i randze.

Kryzys gospodarczy jest widoczny w wielu branżach, dotyczy więc również przemysłu targowego, który bardzo często nazywany jest „zwierciadłem gospodarki”. Właśnie w okresie spowolnienia gospodarki, reprezentanci świata biznesu powinni stawiać na marketing, pozytywną komunikację z otoczeniem, poszukiwanie nowych klientów i rynków zbytu, a to wszystko mogą zagwarantować chociaż w pewnej części dobrze zorganizowane imprezy targowe.

LITERATURA

- Maik W., 2003, *Pojęcie metropolii a problem badania funkcji metropolitalnych* [w:] *Funkcje metropolitalne i ich rola w organizacji przestrzeni*, red. I. Jażdżewska, Łódź.
- Mruk H., Kucy A., 2006, *Marketing targowy: vademecum wystawcy*, Polska Korporacja Targowa, Poznań.
- Poznański Magazyn Targowy „BUDMA”, Poznań 2012.
- Śleszyński P., 2003, *Funkcje metropolitalne Warszawy – zarys problematyki*, red. I. Jażdżewska, Łódź.

Streszczenie

W niniejszym artykule miasto Rzeszów scharakteryzowane zostało w kategoriach miasta targowego. Przedstawiono także aspekty obszarów metropolitalnych oraz ich podstawowe funkcje. Artykuł ma na celu ocenę wypełniania przez miasto Rzeszów funkcji metropolitalnych, w tym zwłaszcza związanych z organizacją imprez targowych o znaczeniu wykraczającym poza wymiar lokalny. Poruszony został również temat działań jakie należałoby podjąć, aby miasto Rzeszów mogło stać się w przyszłości obszarem metropolitalnym. Do przedstawienia danych empirycznych wykorzystane zostały metoda opisowa, porównawcza, a także przeprowadzona została ankieta wśród uczestników targów.

International Rzeszów Fair as an Instrument of Development of Metropolitan Functions

Summary

In this article, the city of Rzeszów has been characterized in terms of market town. Also presented aspects of metropolitan areas and their basic functions. The paper is to evaluate the effectiveness of metropolitan functions in Rzeszów, in particular the organization of trade fairs which go beyond the local dimension. There were also discussed the actions to be taken to the city of Rzeszów could happen in the future metropolitan area. To provide empirical data were used descriptive method, comparative, and the survey was conducted among the participants of the fair.